

Mai interesant mi se pare de semnalat ceea ce ne spune în Cuvîntul său înainte coordonatorul volumului: n-a ales numai lucrări primite cu aprobare de toți specialiștii (cu atât mai mult cu cît acestea sînt de obicei consemnate în rezumate în tratate și manuale), ci reproduce și unele studii asupra meritelor cărora nu sîntem cu toții de acord, căci tocmai acestea sînt mai ușor de pierdut din vedere.

Tot coordonatorul explică în introducere că eroarea de a se considera că studiul diacronic al limbii este o formulă învechită este pe cale de a fi eliminată; că sincronia trebuie îmbinată cu diacronia: de aceea a încercat să prezinte cercetări inspirate de ambele concepții (din păcate, lucrări care să le unească în cercetare nu s-au prea făcut pînă acum). În general, introducerea poate fi socotită o expunere simplă și clară, la nivelul actual al problemelor de lingvistică generală, în forma în care se pun pentru studiul limbii latine.

Articolele sînt reproduse în forma lor originală, în germană, franceză și engleză. Cele redactate în alte limbi au fost traduse în germană.

Este evident că o discuție asupra fiecărui articol în parte și chiar numai asupra unora dintre ele nu-și are locul aici. Desigur, cercetătorii vor aprecia pozitiv ajutorul care li s-a dat prin publicarea culegerii.

Al. Gaur

JOSÉ ALSINA, *Literatura Griega. Contenido, Problemas y Metodos*, Barcelona, Ariel, 1967, 451 p. (Colección „Convivium”).

Titlul acestei cărți, apărută acum cîtiva ani la Barcelona, li oglindește conținutul numai în măsura în care se ține seama de completarea ce urmează: „Conținut, probleme și metode”. Într-adevăr, nu e vorba de o prezentare expositivă a etapelor literaturii grecești, mai mult sau mai puțin amplă, ci de însumarea unor pasionante și actuale probleme ale filologiei clasice aplicate la literatura greacă, cu excepția, aș zice, a părții a doua, *Los grandes periodos de la literatura griega*, p. 117—200, care cuprinde o scurtă trecere în revistă a perioadelor literaturii grecești, deschisă printr-o discuție asupra criteriilor periodizării. Fiecare perioadă este luată în considerare sub un unghi critic, expunerea trădînd în mod vădit străduința autorului de a pune în lumină esențialul precum și schimbările intervenite, de la perioadă la perioadă, într-o manieră dialectică care merită atenție. Acest țel însă nu este în permanență atins, latura expositivă ajungînd, îndeosebi spre sfîrșitul acestei părți, să predomine față de cea critică și axiologică.

Prima parte, *Aproximación extrínseca* (p. 23—116), alcătuită din trei capitole, conține o izbitită punere la curent a cititorului cu anumite chestiuni de interpretare, reconstituire de text, probleme de cronologie și autenticitate etc., mult dezbătute în zilele noastre. În imposibilitate de a face o dare de seamă amănunțită despre această secțiune — ne vom opri cu precădere asupra cap. II, III și IV care tratează despre modalitățile de cunoaștere și reconstituire a operelor pierdute prin mijloacele oferite de lucrul filologic modern. Papirologia, istoricul ei inclusiv (p. 70—75), este considerată îndeosebi sub aspectul metodologic. Autorul are aici o contribuție originală, critică chiar pe alocuri, relevînd avantajele dar și neajunsurile unora din aceste metode. În viziunea lui J. Alsina un papirolog trebuie să fie un erudit complet (cap. *Los intentos de reconstrucción de obras perdidas*, p. 75—80), în sensul cunoașterii desăvîrșite a tuturor datelor filologice și parafilologice legate de textul pus sub lupă, în primul rînd un bun cunoscător al scholiilor — atunci cînd există — și al variantelor scrierii din antichitate. În acest sens sînt citate ca pilduitoare reconstituiri propuse de Mario Untersteiner, T. B. L. Webster, Bruno Snell, F. Lasserre, urmate de o exemplificare concretă și anume de modul cum a fost editat fragmentul din tragedia *Niobe* a lui Eschil de Vitelli și Norsa în 1932, însoțită de enumerarea controverselor provocate de apariția fragmentului. Pe aceeași linie, credem noi, ar fi fost potrivit ca autorul să fi introdus în această parte și o dezbateri asupra lui *Dyskolos* și a fragmentelor menandrice editate în decada precedentă, prilej potrivit pentru o amplă discuție pe tema editării papirilor (papyrusul Bodmer este amintit doar în treacăt, la p. 70).

Nu-am fi așteptat, de asemenea, ca în această secțiune să se acorde o extindere mai largă reconstituirii de teme și subiecte literare după criteriul confruntării cu scenele pictate pe vase. Nu-i mai puțin adevărat că în partea a treia a cărții (cap. IV, p. 277) se întîlnește o bună punere în relație a textelor literare și a operelor figurative, cu observații prețioase asupra ajutorului nemijlocit pe care arta figurativă o poate oferi interpretării corecte a textelor antice.

Capitolul I al *Părții I* a reținut însă în mod deosebit atenția noastră. Prof. Alsina a făcut în acest capitol, intitulat *Tendencias modernas en el campo de la literatura griega* o instructivă dare de seamă asupra celor mai noi căi de investigație în filologia clasică insistând asupra heterogenității metodelor folosite, îndeosebi asupra comparatismului, care presupune stăpânirea unor vaste cunoștințe de teorie și istorie literară. Tot aici sînt prezentate cîteva preocupări de sociologie literară cu aplicare la literaturile antice precum și unele preocupări de psihanaliză, detectabile mai ales în domeniul de cercetare al dramei. O bogată bibliografie însoțește fiecare paragraf al capitolelor.

Partea a III-a a cărții *La Literatura y sus conexiones* (p. 201—328) începe printr-un capitol închinat „Literaturii și societății” din care reținem paginile consacrate marxism-leninismului căruia autorul îi acordă o bună apreciere, dovedindu-și în același timp profundele sale cunoștințe despre cărțile de filologie clasică care au adoptat sau încearcă să adopte metode de interpretare marxistă (autorul cunoaște foarte bine și figurile proeminente ale filologiei clasice sovietice, Sobolewski, Losev, Jarcho și alții.). Alte capitole din această parte se preocupă de corelația dintre literatură și mit (fără menționarea lucrărilor lui Lévi-Strauss), literatură și religie, literatură și artă etc. pe linia interpretării atente a tendințelor și opozițiilor, cum ar fi, de pildă, mitologizarea și demitologizarea, exaltarea religioasă și scepticismul. Interesante sînt și observațiile autorului cu privire la unitate și diversitate în tratarea unora și acelorași teme în domenii diferite ale artelor figurative și literaturii (îndeosebi 277 și urm.).

Ultimele secțiuni, *El escritor y su obra* și *El contacto con los clásicos* aduc în prim plan problema originalității și a „imitației” în antichitate precum și o largă dezbateră despre ce trebuie să înțelegem prin „obiectiv” și „subiectiv” cînd este vorba de autorii vechi. „Cazul Pindar” (p. 372 și urm.) slujește autorului drept nimerit exemplu de a pune în discuție tot ce s-a scris relativ la „subiectivismul” artei imagistice în *Odele* pindarice dar și la „profesionalismul” acestor mari compoziții corale. Ca material suplimentar aceste două secțiuni găzduiesc cîteva articole ale colaboratorului Prof. Alsina, Carlos Miralles; cel mai izbitut ni s-a părut a fi *Teoria de la traducción* (p. 426 și urm.), care oferă celor interesați cîteva date asupra istoricului traducerilor (teoria asupra unei bune traduceri), relației dintre lingvistică și traducere, pregătirii intelectuale a traducătorului (p. 431), urmate de exemplificări preluate îndeosebi din domeniul semioticii.

După cît rezultă din scurta și incompleta noastră dare de seamă, Prof. J. Alsina a realizat o valoroasă și originală sinteză a celor mai de seamă probleme și metode de lucru din actualitate în privința literaturii grecești. Cartea are meritul de a demonstra, studenților în primul rînd, că interpretarea unei opere clasice impune cerințe sporite, mai dificile încă decît cele ridicate de interpretarea unui text modern. Afară de faptul că exegetul anilor '70 are datoria de a asimila variate și complexe cunoștințe din cîmpul unor discipline adiacente filologiei clasice, el este întîmpinat și de ariditatea contactului cu o gîndire diferită de a noastră, adesea mitologizantă, încercată cu o simbolistică uneori greu de înțeles.

Literatura griega rămîne o carte foarte utilă, bogată în idei, frumos și sistematic scrisă. Ea are meritul de a deschide iubitorilor de literaturi vechi un orizont nou: acela spre modernitate și actualitate în cercetare.

A. Piatkowski

JOSÉ ALSINA, *Tragedia, religión y mito entre los griegos*, Barcelona, Nueva Colección Labor, Ed. Labor, S.A., [1971], 249 p., indici.

Cartea profesorului Universității din Barcelona, José Alsina, e o culegere de studii propunîndu-și să familiarizeze publicul cultivat cu unele probleme mai recente ale civilizației și religiei grecești, dintr-o perspectivă apropiată — în opinia autorului — unei viziuni contemporane a antichității.

Cartea se împarte în trei secțiuni reprezentînd trei direcții convergente de cercetare: *Despre sensul tragediei grecești* (p. 11—105, grupînd cinci contribuții, fiecare de cîteva pagini: *Rolul politicii în tragedia arhaică*, *Etape ale viziunii tragice la Eschil*, *Sensul tragediei sofoceleene*, *Criza lumii grecești la sfîrșitul secolului V î.e.n.*, *Sensul tragediei euripidee*); *Religia și religiozitatea elenică* (p. 107—175, cu șapte subcapitole: *Religia vechilor greci: o schiță*; *Religie și etică în poemele homerice*; *Două note despre pitagorism și orfism*; *Socrate, Platon și adevărul*;